

Malmö högskola
Läroarutbildningen

C – Uppsats

Fotbollshuliganismen på svenska fotbollsarenor

- *Om fotbollshuliganismens förändring och utveckling i Sverige 1990-2012.*

Football hooliganism in Swedish football stadiums

- *About football hooliganism change and development in Sweden 1990-2012.*

Kasper Jönsson

Sammanfattning

Denna undersökning fokuserar på fotbollshuliganismen i Sverige ur ett historiskt perspektiv. Syftet med studien är att undersöka synen på fotbollshuliganismens förändring och utveckling i Sverige mellan 1990-talet och 2012 samt att jämföra mina informanternas berättelser med tidigare forskning inom ämnet. I undersökningen vill jag också redogöra för vad som ligger bakom huliganismens utveckling och hur den har kommit att påverka den svenska fotbollskulturen. I studien har jag använt mig av en kvalitativ metod i form av intervjuer för att samla in empiri till undersökningen och för att kunna besvara mina frågeställningar. Jag har genomfört och samlat in fakta från fyra olika intervjuer. För att få intressanta svar till undersökningen ville jag intervjua personer som rört sig i huligankretsar och som sett huliganismens utveckling på nära håll och med egna ögon. Valet av informanter föll därför på två vanliga fotbollssupportrar, en fotbollshuligan och en supporterpolis. Genom detta urval fick jag svar utifrån tre olika perspektiv, en huligans, en supporterpolis och två supportrar. I undersökningen har jag också använt mig av Robert Connells hegemoniska maskulinitetsteori. Teorin har hjälpt mig att förstå och koppla samman många av delarna i kärnan av huliganismens uppkomst.

Undersökningen visar att det skett en väldigt stor förändring kring den svenska fotbollshuliganismen. Framförallt är det uppkomsten av fotbollsfirmor som är den största förändringen. Detta har medfört att stora delar av huliganismen har blivit allt mer organiserad. Min undersökning lyfter även fram att huliganismen har blivit allt mer synlig de senaste åren. Huliganismen visar sig ofta på arenorna i form av pyroteknik, skadegörelse, bråk och kravaller vilket ger en negativ påverkan på fotbollskulturen. Men utvecklingen och uppkomsten av fotbollsfirmorna har också medfört att stora delar av huliganismen flyttat utanför fotbollsarenorna och sker ofta långt borta från allmänheten. På så sätt har fotbollshuliganismen därför även kommit att bli ett stort samhällsproblem som orsakar person och egendomsskador för stora summor pengar.

Nyckelord: Fotbollshuliganism, muntlig historia, Fotbollskultur, maskulinitetsteori, Fotbollsfirma.

Abstract

This study deals with football hooliganism in Sweden from a historical perspective. The purpose of this study is to investigate the perception of football hooliganism change and development in Sweden between the 1990s and 2012 and to compare my informers' tales with previous research on the subject. In the survey, I want to explain what lies behind hooliganism development and how it has influenced the Swedish football culture. In the study i have used a qualitative approach trough interviews to collect empirical data to study and to answer my questions. I have implemented and set out evidence from four different interviews. To get interesting responses to the survey, I wanted to interview people who moved in hooligan circles as seen hooliganism developments closely and with own eyes. The choice of informants fell on two ordinary football fans, a football hooligan and a supporter police. By this selection I got responses from three different perspectives, a hooligan, a supporter police and two supporters. In the survey I also used the Robert Connells hegemonic masculinity theory. The theory has helped me to understand and connect many of the elements in the core of hooliganism emergence.

The survey shows that there has been a very big change on the Swedish football hooliganism. Above all the emergence of football firms, which is the biggest change, large parts of hooliganism has also become more organized. My study also highlights that hooliganism has become increasingly visible in recent years. Hooliganism is often found in the stadiums in the form of pyrotechnics, vandalism, fights and riots, which gives a negative impact on football culture. But the development and creation of football firms has also meant that large parts of hooliganism has moved outside the stadiums and often take place far away from the public. In this way football hooliganism therefore also become a major social problem that is causing personal and property damage for large sums of money.

Keywords: Football hooliganism, Oral history, Football culture, masculinity theory, Football firm.

Innehåll

Sammanfattning.....	2
Abstract	3
Inledning.....	5
Syfte	7
Frågeställningar	7
Bakgrund	8
Maskulinitetsteori	11
Tidigare forskning	14
Metod	20
Genomförande	22
Bandinspelning	23
Urval.....	23
Fotbollshuliganismens utveckling	26
Fotbollsfirmer.....	27
Fyra informanternas syn på huliganismens utveckling i Sverige	28
Resultatanalys.....	37
Fortsatt forskning	43
Käll och litteraturförteckning	44
Otryckta källor.....	44
Litteratur.....	44
Internetkällor	45
Bilaga 1	46

Inledning

Fotboll är Sveriges populäraste sport och lockar flera tusentals till fotbollsarenorna. Fotbollsmatcherna är ofta en folkfest med sprakande tifon och sjungande supportrar som skapar en magisk stämning på arenan. Jag är själv väldigt fotbollsintresserad och sporten är något som jag hade haft svårt att klara mig utan. Jag har varit fotbollsintresserad i stort sett hela livet och kollar nästan dagligen på någon match och besöker även olika fotbollsarenor lite då och då. Fotbollen är svår att undvika även för de som inte är intresserade då sporten upptar en väldigt stor plats i media. Det går inte en dag utan att det nämns något fotbollsrelaterat i TV och tidningar. Men tyvärr är det inte alltid positiva saker som rapporteras. På senare tid har fotbollen kantrats av svarta rubriker då våldet på och kring arenorna i samband med fotbollsmatcher har ökat drastiskt.

Ännu en derbyskandal i Stockholm. I slutet av matchen mellan AIK och Hammarby valde domaren Martin Hansson att bryta matchen sedan någon eller några på Hammarby-läktaren kastat in smällare mot AIK-målvakten Tomi Maanoja.¹

Detta har tyvärr blivit en ganska vanlig typ av rubrik efter många fotbollsmatcher i Sverige. Huliganism har blivit ett allt vanligare inslag i dagens samhälle och är i dag förknippat med fotbollen. Läktarkulturen har tagit stora steg framåt i Sverige de senaste åren, men har alltså även visats sig ha en baksida som smutsar ner fotbollen och ger den dåligt rykte. Den magiska och fina stämningen på matcherna kan förstöras av några få på bara några få sekunder och avbrutna matcher och poängavdrag sker titt som tätt.

I uppsatsen kommer jag att undersöka fotbollshuliganismen ur ett historiskt perspektiv. Jag kommer att undersöka hur den har förändrats över tid och vad som ligger bakom denna historiska utveckling. Fotboll är idag ett växande forskningsområde och jag fick upp ögonen för huliganismen som ett historiskt fenomen när jag skrev min uppsats om läktarkulturens utveckling och förändring i Stockholm. Ett ständigt återkommande fenomen som jag stötte på i min uppsats och en del av resultatet i min uppsats var att huliganismen står för den negativa delen av läktarkulturens utveckling.

---

¹ <http://www.aftonbladet.se/sportbladet/article11496060.ab> (Tillgänglig 2012-03-25)

Jag har valt att skriva om detta ämne för jag anser att det är ett viktigt problemområde som påverkar och skadar fotbollen och även samhället i stort. Det är ett ämne som är dagsaktuellt och som behöver uppmärksammas mer. Huliganismen är nämligen ett väldigt allvarligt problem som på sikt kan förstöra delar av den fina fotbollskultur som byggts upp genom åren. Istället för att vara en folkfest förvandlas många matcher till krigszoner med flygande föremål, smällare, rökbomber och bråk. Detta har i sin tur lett till föräldrar som inte vågar ta sina barn på matcherna. Arrangörer som inte kan garantera sina anställdas säkerhet och bollkallar som är livrädda under matcherna. Huliganismen kostar även samhället och klubbarna stora summor pengar.

För att lösa problemen måste man se var de kommer ifrån. Därför tycker jag också att det är viktigt att göra historievetenskapliga undersökningar som denna. Genom att gå tillbaka i huliganismens historia kan man se hur den har förändrats och utvecklats, och även finna vilka faktorer som ligger bakom och utlöste denna förändring. När man sedan fått fram den utlösande faktorn eller faktorerna kan man därefter lättare jobba med förebyggande åtgärder. Jag tycker även det är viktigt att undersöka huliganismen ur ett historiskt perspektiv för att tydligt visa på den negativa förändring och vad denna förändring kan medföra på sikt om den fortsätter.

Syfte

Uppsatsen ska undersöka synen på fotbollshuliganismens förändring och utveckling i Sverige mellan 1990-talet och 2012 utifrån tre olika perspektiv, en huligans, en supporterpolis och två vanliga supportrar. Tanken är att redogöra för hur mina informanternas olika synpunkter om huliganismen skiljer sig åt eller liknar varandra trots de skilda bakgrunderna och perspektiven samt hur deras berättelser ställer sig mot tidigare forskning. Men syftet är också att undersöka vad som ligger bakom huliganismens utveckling samt vad den har satt för avtryck i den svenska fotbollskulturen.

Frågeställningar

- Hur har fotbollshuliganismen utvecklats i Sverige från 1990-talet fram tills i dag?
- Vad ligger bakom denna utveckling?
- På vilket sätt har huliganismen kommit att påverka fotbollskulturen?
- Hur belyser tidigare forskning fotbollshuliganismens utveckling i Sverige och hur stämmer den överens med mina informanternas berättelser?

Bakgrund

Det har mer eller mindre alltid funnits stök och bråk på och kring fotbollsarenorna i Sverige. Redan under början av 1900 talet kunde man vittna om slagsmål, fylleri och andra oroligheter under matcherna. Under denna tid var det viktigt för både spelare och publik att uppträda enligt gentlemanna- idealet och efter fair play. Men när det blev spännande under matcherna var det svårt att få publiken att hålla detta. Den stora alkoholkonsumtionen under denna tid försvårade även detta och utgjorde ett stort problem i Sverige. Det var vanligt att folk tog med sig alkohol på matcherna, vilket i sin tur ofta ledde till berusade och bråkiga åskådare. Tidningar och matchprogram vädjade till publiken att uppträda städat och gentlemannamässigt, men det var inte alltid det hjälpte. Alkoholkonsumtionen och fylleriet bland åskådarna var ett stort problem förr och bortasupportrarna brukade vara värst och det fanns en anledning till detta. Det var nämligen vanligt att bortasupportrarna åkte tåg till bortamatcherna för att kunna följa sitt lag. Dessa tågresor blev ofta en festlig tillställning där männen tog chansen att slå två flugor i en smäll, att festa till det samtidigt som att de stödde sitt lag på bortaplan. Tågresorna förvandlades till stora fylleslag där gentlemanna- och skötsamhetsmoralen hade svårt att följas. Extratågsfylleristerna som de också blev kallade ställde ofta till med bråk, vandalism och ibland förekom även stenkastning mot motståndarnas supportrar.²

Redan under början av 1900-talet existerade alltså publikbråk runt arenorna. Ett exempel på det är ett bråk som uppstod efter en match mellan Luleå och Boden i början på 1900-talet, då Luleå fansen tog ut sin ilska över förlusten genom att puckla på Bodens fans, samt utsätta bodenspelarna för stenkastning. Flera liknande händelser utspelade sig under denna tid och det kunde bli riktigt stökigt under vissa matcher.³ Men under slutet av 1930-talet började den stökiga publiken att lugna ner sig. Denna utveckling fortsatte under andra världskriget samt under tiden efter kriget, trots att publiksiffrorna ökade kraftigt under denna tid. Fotbolls Sverige fick några lugna år utan särskilt mycket bråk och stök runt fotbollsarenorna, men det skulle visa sig att det bara var lugnet före stormen. Historikern Lennart K Persson hävdar att den moderna huliganismen uppstod i Sverige under en match mellan IFK Göteborg och Jönköping södra 1969. IFK behövde

---

² Andersson, Torbjörn (2002:461-472,)*Kung fotboll*. Brutus Östlings bokförlag Symposion AB.

³ Andersson, Torbjörn (2002:495-496)*Kung fotboll*. Brutus Östlings bokförlag Symposion AB.

vinna matchen och varje gång laget gjorde mål stormade dess supportrar planen och slagsmål med polis och ordningsmakt uppstod. Polishundar fick rensa planen på bråkiga supportrar och matchen fick avbrytas i flera omgångar.⁴

Men det var först i början av 1990-talet när den svenska läktarkulturen blomstrade och var på uppgång som huliganismen skulle komma fram ordentligt i Sverige. Under denna tid hade en ny fotbollskultur växt fram i Sverige som hämtats från andra länder. Den nya läktarkulturen bestod av flaggor, konfetti, sjungande läktare mm. Englands fotbollskultur hade stort inflytande på den svenska, och det som hände på och omkring fotbollsläktarna i England togs efter på de svenska läktarna. Publikökningen och populariseringen av fotbollen och supporterulturen medförde att de olika supporterföreningarna i landet hade svårt att hänga med i utvecklingen. Folk började då bryta sig loss från de organiserade supportergrupperna för att söka sig till andra former av grupper och supporterskap. Detta medförde att nya supportergrupperingar med olika syften och inriktningar började växa fram. En stor avgörande faktor och anledning till denna utveckling som skedde var uppkomsten av Internet samt avregleringen av tv-kanaler vilket medförde att utbudet av fotboll på tv fullkomligt exploderade. Genom tv och Internet kunde man följa fotbollen på andra håll runt om världen och deras läktarkultur. Många inspirerades av de andra ländernas fans och fotbollskultur och ville införa detta på de svenska fotbollsarenorna. Därför bildades dessa utbrytargrupper som ville ändra och ta efter de andra ländernas läktarkultur. Där bildades bland annat tifogrupper som inriktade sig på olika läktararrangemang som utvecklade en ny och positiv läktarkultur och som gav svensk fotbollskultur något som man bara sett på tv tidigare. Men utvecklingen av läktarkulturen har också en baksida, då där även bildades utbrytargrupper, så kallade firmor och huligangrupper. Dessa huligangrupper har medfört att den svenska fotbollskulturen har skadats och fått ett dåligt rykte. Huliganattacker och huliganbråk har ökat kraftigt de senaste åren och får ofta stora rubriker i tv och tidningar.⁵

---

⁴Andersson, Torbjörn & Aage Radmann (1998:111-118) *Från gentleman till huligan*, Brutus Östlings bokförlag Symposion AB.

⁵Hagström, Magnus mfl. (2010:85-100, 136-137,146-152) *Va för jävla pack är ni?* Norhaven A/S Viborg.

Publikbråk har alltid funnits inom fotbollen, men den största skillnaden är att dagens moderna huliganism är väldigt organiserad och med medlemmar i de olika så kallade firmorna som utövare. Förr skedde publikbråken mer spontant till skillnad mot dagens huliganism som ofta är planerad in i minsta detalj. Förr var också bråken runt arenan kopplade till matchen och händelserna på planen. De flesta av attackerna och hoten som uppstod riktade sig mot domaren, spelare i motståndarlaget eller någon ledare, publikbråk var väldigt ovanligt. Det är en stor skillnad mot dagens huliganbråk som ofta utspelar sig långt borta från fotbollsarenorna och kanske inte ens på samma dag som matchen utspelar sig. Den moderna huliganismen har därför också blivit svårare för ordningsmakten att avstyra och ibland går huliganbråken obemärkta förbi. Men det händer även att oskyldiga människor hamnar i kläm och blir offer för huliganismen. Detta ordningsstörande kostar även fotbollsklubbarna och samhället väldigt mycket pengar. Fotbollshuliganismen har därför inte bara blivit ett problem för fotbollskulturen utan även blivit ett stort samhällsproblem.⁶

---

⁶ Hagström, Magnus mfl. (2010:281-286) *Va för jävla pack är ni?* Norhaven A/S Viborg.

Maskulinitetsteori

Det finns flera olika teorier som kan användas för att beskriva den fotbollshuligansim som har utvecklats i landet. Eftersom att fotbollshuliganerna för det mesta består av unga män anser jag att maskulinitetsperspektivet passar bra in som förklaringsmodell till detta fenomen.

Det har alltid varit vanligt att killar i tonåren dras till olika sorters gäng, där huligangäng har blivit allt vanligare de senaste åren. Gängen har oftast en tydlig hierarkisk ordning med tydliga ledare. Männens deltagande i olika gäng påverkar deras könsocialisation mycket. I denna grupp lär de sig koder, ritualer, språk mm vilket i sin tur leder till ett införlivande av de manliga gemenskaperna. Den inre strukturen på de olika gängen t. ex huligangängen påminner en del om den som finns i olika samhälleliga institutioner som präglas av en tydlig maktfördelning, specifik rollfördelning samt en utbredd instrumentell rationalitet där det är viktigt att maskera och inte visa det känslomässiga. Gänget fungerar dock inte bara som ett förberedande stadium inför inträdet i vuxenlivet och den manliga sfären utan inrymmer också drömmar, längtan och en strävan efter intimitet en närhet som kan vara svår att uppnå för unga män. Den intimitet som grupper kan skapa brukar kallas och beskrivas som homosocialitet. Just denna typ av socialitet är en mix av en strävan av intimitet, en reglerad gemenskap samt ett starkt behov att ha balanserade och strikta gränser mot sin omgivning. Syftet med homosocialiteten är att skapa en stark sammanhållning i gruppen och få en stark kollektiv känsla. Denna homosocialitet fungerar som en barriär mot kvinnor och allt som betraktas som kvinnligt. Syftet med denna homosocialitet är att skapa en intimitet och en sammanhållning i gruppen, men också att grupper går ihop och bildar en mur mot allt kvinnligt.⁷

Robert Connell har forskat kring maskuliniteter och har skapat en maskulinitetsteori. Connells teori kallas en hegemonisk maskulinitetsteori. Den hegemoniska maskuliniteten är en form som i vissa miljöer är den typ av maskulinitet som höjer sig över andra maskuliniteter. Hegemonin handlar mycket om dominans och att dominera över någon.

---

⁷ Lalander, Philip & Johansson, Thomas (2007: 145-149) *Ungdomsgrupper i teori och praktik*, Lund: studentlitteratur AB.

Därför måste den hegemoniska maskuliniteten även innehålla grupper som domineras. Framförallt handlar det om kvinnor men även om olika grupper av män. Längst ner på den maskulina hierarkiskalan menar Connell att kvinnorna befinner sig, men också homosexuella män eftersom de enligt Connell hör ihop med femininitet. Även grupper av heterosexuella män blir underordnade eftersom de anses ha ett beteende som anses hör ihop med femininitet som t. ex feghet, mes eller morsgris. Connell menar alltså att de manliga idealen skapas med hjälp av den hegemoniska maskuliniteten där man sätter de manliga idealen i fokus gentemot det ”omanliga” och feminina. Men den hegemoniska maskuliniteten är inte statiskt utan kan ständigt förändras och utmanas. Detta medför att det uppstår våld och stökigheter. Connell menar att det finns två olika former av våld som är kopplade till den hegemoniska maskuliniteten. Det är våld som den dominanta gruppen tillämpar för att upprätthålla sin ställning. Det är också våld mellan olika män för att hävda sig och för att bevisa sin maskulinitet. Ett exempel på det kan vara huliganism där de t. ex tillämpar våld för att hävda sig och uppnå en viss status.⁸

Våldet spelar alltså en viktig roll för att visa sin maskulinitet menar Connell och han får gehör från andra forskare som menar att våldsbrott har blivit ett sätt att konstruera maskulinitet. Våldet har blivit ett uttryckssätt att utöva dominans och markera sin manlighet och visa sig som maskulin⁹. Michael Kimmel menar att våld och viljan att utgöra våldsytringar är den största och vanligaste sättet att markera och framhäva sin manlighet. Det är viktigt att markera vad man inte är dvs. feg, feminin eller homosexuell. Män ska stå upp och slåss om det behövs för att upprätthålla sin manlighet.¹⁰ Tove Pettersson menar att man brukar tala om vad som är typiskt och naturligt manligt respektive kvinnligt, vad som betraktas som kvinnligt och manligt. Brott är en sådan sak som har kommit att betraktas som manligt, då detta alltid har varit kopplat till män. Men maskulinitet är inte statiskt utan kan förändras med tiden. Därför måste unga män hävda sig och visa sin manlighet.¹¹ Detta våld som de unga männen utövar i syfte att bevisa sin maskulinitet anser jag starkt förknippat med den fotbollshuliganism som jag undersöker. Den homosocialitet som Lalander lyfter fram ser jag tydliga likheter med bland annat de

---

⁸ Connell, R.W (1999:95-108) *Maskuliniteter*, Bokförlaget Daidalos AB.

⁹ Connell, R.W (1999:95-108) *Maskuliniteter*, Bokförlaget Daidalos AB.

¹⁰ Kimmel, Michael i Pettersson, Tove (2002:135-136) *Tre perspektiv på brottsliga nätverk*, Akademitryck.

¹¹ Pettersson, Tove (2002:130-136) *Tre perspektiv på brottsliga nätverk*, Akademitryck.

fotbollsfirmor som växt fram i Sverige. Många unga rör sig till firmorna för att finna gemenskap och känna tillhörighet, vilket Lalander lyfter fram som en viktig del av homosocialiteten. I dessa grupper är det viktigt att medlemmarna uppträder manligt och inte visar några tecken på något som förknippas med femininitet.

För att vidhålla sin dominans måste man enligt Connell hela tiden framhålla sin maskulinitet och inte visa några tecken på ett beteende som kan kopplas till femininitet som t. ex feighet. Även detta scenario kopplar jag till fotbollsfirmorna som är uppbyggda av olika grupperingar med en babyfirma som det lägsta skiktet. För att kunna nå den riktiga elitfirman måste ungdomarna i babyfirman ständigt hävda sig och visa sin maskulinitet och att de duger för att kunna avancera inom firman. Eftersom maskuliniteten enligt Connell inte är statiskt utan ständigt kan förändras, kan medlemmarna uteslutas och förflyttas inom de olika grupperingarna beroende på deras beteende. När männen i t. ex de olika firmorna ska hävda sig mot varandra för att visa på sin maskulinitet kan fler allvarliga konsekvenser uppstå. Ett resultat av detta kan t. ex vara flera av de avbrutna matcher som har präglat den svenska fotbollskulturen de senaste åren. Det kan t. ex vara en individ som slängt in en fyrverkeripjäs för att få uppmärksamhet och för att bekräfta sin maskulinitet för gruppen och resten av omgivningen.

Begreppen homosocialitet och hegemonisk maskulinitet kommer utgöra viktiga delar i min undersökning. De kommer ständigt kopplas samman och diskuteras utifrån huliganismen. Begreppen kommer att hjälpa mig att förstå och koppla samman många av delarna i kärnan av huliganismens uppkomst.

Tidigare forskning

Tidigare forskning om idrott har oftast fokuserat på själva spelen och de utövanden som sker på spelplanen. Men de senaste åren har det börjat forskas mer och mer om läktarkulturen och publikuppträderna på idrottsarrangemangen. Fotbollshuliganismen är ett område som har blivit ett populärt forskningsområde världen över. Det finns en del forskning som gjorts om huliganismen och jag kommer kortfattat att presentera de studier som jag tycker är relevanta för min undersökning.

I Anderssons och Radmanns forskning, *Från gentleman till huligan* beskrivs bland annat huliganismens födelse och utveckling i Sverige. Författarna beskriver och förklarar i sin undersökning att det förr var sporten i sig som stod för det våldsamma och inte publiken. Det dröjde fram tills slutet av 1800 talet innan sporten kom att förändras och våldet förbjöds på spelplanen. Författarna förklarar att våldet förr utgjordes av de aktiva spelarna vilket är en stor skillnad mot dagens fotbollskultur där våldet istället har förflyttats från planen till läktarna.¹² I min egen undersökning kommer jag att redogöra för hur våldet och andra lagbrott i samband med fotbollsmatcher har blivit en del av den svenska supporterulturen.

Andersson och Radmann pratar i sin undersökning mycket om den moderna huliganismen som de hävdar härstamma från England, där den sedan spridit sig till andra länder som t. ex Sverige där den sedan växt sig större och större. I undersökningen beskriver de hur den moderna huliganismen har utvecklats i Sverige och hur den har påverkat samhället. I sin undersökning lyfter de bland annat fram att vardagsvåldet har brett ut sig och att fallen av misshandel har ökat kraftigt i Sverige. De hävdar att ungdomsvåldet ligger bakom stora delar av denna ökning.¹³ Undersökningen visade att fotbollshuliganismen är en stor bidragande faktor till denna ökning som skett. Ur tidigare forskning kan man således utläsa att fotbollshuliganismen bidragit till ett ökat

---

¹² Andersson, Torbjörn & Aage Radmann (1998:111-118) *Från gentleman till huligan*, Brutus Östlings bokförlag Symposion AB.

¹³ Andersson, Torbjörn & Aage Radmann (1998:124-128) *Från gentleman till huligan*, Brutus Östlings bokförlag Symposion AB.

ungdomsvåld både på och utanför fotbollsarenorna. Detta är något som jag själv kommer att fokusera på och belysa i min undersökning.

En av anledningarna till denna ökning är enligt Andersson och Radmann den bristande kommunikationen. De hävdar att de traditionella socialisationsinsatserna har försämrats vilket har påverkat och ligger bakom den negativa utvecklingen. De menar att kärnfamiljen och förhållandet samt kommunikationen mellan far och son försämrats. Ungdomars kontakt med pappor och andra manliga förebilder ersätts istället av medier mm som ständigt finns omkring dem, vilket kan ha en negativ inverkan.¹⁴ Även tysk huliganforskning är inne på samma spår som Andersson och Radmann och menar på att ungdomars familje och uppväxtförhållanden påverkar huliganbeteendet. Bristen på kommunikation och föräldrar som är mycket frånvarande. Vilket leder till att ungdomar utvecklar vad forskarna kallar en kollektiv aktionism, vilket menas att ungdomarna gör saker för att bli sedda och för att få bekräftelse, fotbollshuliganism är ett exempel på det.¹⁵

Tidigare forskning har således fastslagit att det finns en koppling mellan ökat ungdomsvåld och huliganism, något som även jag avser att belysa i min undersökning. I Andersson och Radmanns undersökning lyfte de fram att bland annat förändrade familjeförhållanden ligger bakom denna ökning. De hävdade att brister i kärnfamiljen och förhållandet mellan far och son försämrats vilket i sin tur lett till att ungdomarna söks sig till andra manliga förebilder i t. ex media.¹⁶ Detta är något som även jag vill studera i min undersökning, genom att diskutera med mina informanter om deras perspektiv på medias, filmer och böckers inverkan på huliganismens utveckling.

Brottsförebygganderådet gjorde 1984 en undersökning i två olika städer i Sverige som visade att medelåldern på de gripna huliganerna endast var 22.5 år. Undersökningen

---

¹⁴ Andersson, Torbjörn & Aage Radmann (1998:112-113) *Från gentleman till huligan*, Brutus Östlings bokförlag Symposion AB.

¹⁵ Bohnsack, Ralf i Andersson, Torbjörn & Aage Radmann (1998:127-128) *Från gentleman till huligan*, Brutus Östlings bokförlag Symposion AB.

¹⁶ Andersson, Torbjörn & Aage Radmann (1998:112-113) *Från gentleman till huligan*, Brutus Östlings bokförlag Symposion AB.

visade också på att hela 48 % hade blivit gripna förut.¹⁷ Green förklarar i sin forskning att de unga lockas till så kallade babyfirmor där de utövar våld i sitt lags namn.

Babyfirmorna fungerar som en slags avstamp och rekryteringsgrund till den stora riktiga firman. Green förklarar att ungdomarna kan avancera i firman genom att visa stil, klass och duglighet och på så sätt få en framtid som huligan i den riktiga firman.¹⁸ I föreliggande undersökning kommer jag att undersöka om den siffran stämmer överens med dagens fotbollshuliganer eller om den har förändrats sedan brottsförebyggande rådets undersökning 1984.

Alkoholen har på senare år blivit en viktig del av supporterkulturen. Lalander menar att alkoholen bland annat används av huliganerna för att kompensera feighet och för att plocka fram sitt mod. Men i sin undersökning berättar Lalander att alkoholen alltid har funnits inom fotbollskulturen. Förr kunde man ha med egen sprit på de svenska fotbollsarenorna och idag är det inte ovanligt med stora öltält på arenorna och vip-lounger med öl och starksprit. Lalander menar att Sverige allt mer har tagit efter den brittiska fotbollskulturen där puben och fotbollen går hand i hand. Alkoholen har fått en central roll inom supportergruppen, och har blivit en viktig kugge för sammanhållning och gemenskap.¹⁹ Även i min undersökning kommer alkoholens påverkan på fotbollskulturen att tas upp och diskuteras.

Tidigare forskning visar också på att fotbollshuliganismen har påverkat fotbollskulturen ur andra aspekter än våldsyttningarna. Huliganerna har fått ett mode som har kommit att påverka läktarkulturen. Chester hävdar att huliganernas mode, det så kallade casualmodet växte fram i England under slutet av 1970 talet. Han menade att modet tillämpades för att kamouflera sig och för att smälta in bättre bland resten av publiken. Då huliganerna tidigare var klädda med vanliga supporterattiraljer var de lätta att känna igen. Men eftersom bevakningen mot huliganer ökade i England ville de göra sig mindre sedda och skapade därför ett nytt mode för huliganerna, ett så kallat casualmode. Detta huliganmode

---

¹⁷ Ahlberg, Jan i Pettersson, Tove (2002:50-51) *Tre perspektiv på brottsliga nätverk*, Akademitryck.

¹⁸ Green, Anders (2006: 18-19) *Ert jobb- Vår hobby*. Kriminologiska institutionen, Växjö universitet.

¹⁹ Lalander, Philip (1998:273-276) *Anden i flaskan*. Brutus Östlings bokförlag Symposion AB.

medförde att supporterattiraljerna byttes ut mot fina och dyra märkeskläder som Stone island, Lacoste och Burberry.²⁰ Lalander menar att kläderna även fungerar som en symbol för en slags påminnelse för den sociala och personliga identiteten. Lalander förklarar i sin undersökning att symboler som t. ex huliganernas casualmode kan fungera för att förstärka sin identitet i gruppen men också som kommunikation. Men utåt kan symbolerna också fungera som gränsmarkörer mot exempelvis andra grupper.²¹ I min undersökning kommer även jag att behandla modets betydelse inom huliganismen och mina informanter kommer redogöra för hur casualmodet har påverkat den svenska läktarkulturen.

Tore Brännberg som är lektor vid Göteborgs universitet har forskat en del om huliganismen. Han har genom undersökningar kommit fram till att det finns olika former av huliganism med olika bakgrunder till varje. Brännberg delade in dessa former i sex olika grupper.

1. *Asynkron-huliganism:*

Denna form av huliganism uppstår när olika fotbollskulturer möts där det inte uppstår någon synkronisering mellan de olika sätten att spela fotboll. Detta leder i sin tur till irritation bland supportrarna som slåss för att försvara sin syn på hur fotbollen ska spelas. Det handlar om bristande förståelse för andra fotbollskulturers sätt att spela fotboll. Denna typ av huliganism var vanligare förr, nu har folk fått större och bättre insikt i andra fotbollskulturer genom att man t. ex kan följa fotbollsligor från stora delar av världen via tv.

2. *Resultatrelaterad-huliganism:*

Det är det aktuella resultatet på fotbollsmatchen som är den utlösande faktorn för denna typ av huliganism. Ett exempel på denna form av huliganism är att efter en förlust ta ut sin ilska över resultatet i matchen genom att vandalisera något eller ge sig på supportrar till andra laget.

---

²⁰ Chester, Mark (2003: 44-51) *Naughty*, Milo Books Ltd, Wrea Green.

²¹ Lalander, Philip (1998:48-49) *Anden i flaskan*. Brutus Östlings bokförlag Symposion AB.

3. *Vanmakts-huliganism:*

Vanmaktshuliganismen är en form av huliganism som riktar sig mot den egna klubben och dess, tränare, styrelse och spelare mm. Det handlar om en frustration mot den egna klubben där man tillämpar huliganism för att markera sitt missnöje.

4. *Revir-huliganism:*

Revir huliganismen är enligt Brännberg den vanligaste formen av huliganism. Denna typ av huliganism handlar mycket om individens behov av identitet och grupptillhörighet. Den stora rivalitet som finns mellan många olika klubbar och dess supportrar leder ofta till bråk och stök.

5. *Frustrations-huliganism:*

Denna form av huliganism menar Brännberg uppstår när supportrarna behandlas illa av olika samhällsinsatser som t. ex polis, ordningsvakter, media mm. Ståplatsläktaren brukar vara platsen där huliganismen uppstår. Men alla som befinner sig på denna läktare är inte huliganer och bör inte behandlas som det. Tore menar att man ofta blir omänskligt bemött vilket i sin tur kan leda till denna frustrations huliganism.

6. *Psykopat-huliganism:*

Denna form av huliganism är individualistisk och handlar om en person som begår brott själv. Brännberg menar att det ofta inom denna form av huliganism handlar om individer som vill bli sedda och söker efter uppmärksamhet.²²

Jag kommer att använda mig av Tore Brännbergs olika beteckningar på fotbollshuliganismen i min analys av mina informanters åsikter om fotbollshuliganismens utveckling och förändring i landet.

Jag menar att min undersökning tillför en hel del till forskningen kring fotbollshuliganismen. Min studie ger ett historiskt perspektiv på den svenska fotbollshuliganismen i Sverige från 1990-2012. Undersökningen ger en inblick utifrån tre

---

²² Brännberg, Tore (1997:11-23) *Våldet och glädjen*. SISU Idrottsböcker Stockholm.

olika perspektiv, en huligans, en supporterpolis samt två vanliga supportrar. Min undersökning täpper inte direkt igen någon forskningslucka men den ger en bild av hur fotbollshuliganismen har förändrats och hur den ser ut idag. Detta ger viktigt material för fortsatt forskning då huliganismen numera är ett relativt stort samhällsproblem. Då min studie har ett historiskt perspektiv och går tillbaka ända till 1900 talet medför detta att man kan se hur huligankulturen har växt fram och på så sätt hitta åtgärder till detta. Min undersökning bekräftar en del tidigare forskning men bidrar också med nytt material med koppling till de senaste årens utveckling som kan vara viktigt i arbetet mot huliganismen och för en positivare läktarkultur.

Metod

I min undersökning har jag valt att använda mig av en kvalitativ metod i form av intervjuer. Jag anser att denna metod är bäst lämpad för min undersökning. Av tidigare erfarenheter vet jag att man brukar få ut rikligt och intressant fakta av intervjuer som tillsammans med övrig litteratur kan bygga en väldigt läsvärd uppsats. Intervjuer brukar hamna inom ramen för vad som brukar benämnas muntlig historia. Paul Thompson beskriver i sin bok hur man ska använda intervju som verktyg och vilka fällor man ska undvika. I sin bok *Det förgångnas röst* tar han upp flera positiva och även negativa aspekter med att använda intervju som metod. En fördel med intervjuer är att man själv kan välja ut intervjuperson som man själv anser passande för undersökningen och som man tror kan ge intressanta svar på sina frågor.²³ Denna kvalitativa metod gav mig på så sätt möjlighet att välja ut informanter som jag visste satt på intressant information och som hade god kunskap om fotbollshuliganismens framfart. För min undersökning var det en självklarhet att välja informanter som befunnit sig på fotbollsarenorna de senaste decennierna och sett huliganismens utveckling med egna ögon. Men för att få så intressanta svar som möjligt ville jag också ha informanter som sett utvecklingen med olika ögon, dvs. personer som har skilda åsikter och attityd till huliganismen.

Men att använda sig av intervju som metod har både sina fördelar och nackdelar, det är därför viktigt att alltid kritiskt granska materialet man får in genom intervjuerna och ställa det mot annan empiri för att avgöra trovärdigheten i det. Men att tillämpa metoden är ingen dans på rosor, det finns många problem som kan uppstå som man måste vara förbered på. Det är viktigt att granska och bearbeta materialet man får in genom intervjuerna. När man som i min intervju går tillbaka i tiden är det extra viktigt att kritiskt granska materialet man får in, då informanten måste gå tillbaka i minnet till den aktuella tiden för frågeställningen. Frågorna i min intervju går t. ex tillbaka till 1990-talet, ca 20 år i tiden, därför är det viktigt att kritiskt granska trovärdigheten. Men i boken *Det förgångnas röst* argumenterar Thompson för de muntliga källornas trovärdighet. Han menar att den minnesförlust som drabbar oss människor främst drabbar en i samband med en händelse medan långtidsminnet är mer stabilt. På så sätt kan alltså vårt

---

²³ Thompson, Paul (1980: 104-108). *Det förgångnas röst*. Södertälje: Axlings Tryckeri AB.

långtidsminne ta fram detaljer från det förflutna. Men Thompson hävdar även att den avgörande faktorn för att kunna ta fram detaljer från det förflutna är vårt intresse och vilja. Han påstår även att tidigare händelser kan förvrängas och värderingar och normer kan ha förändrats så att personens uppfattning kanske förändrats omedvetet.²⁴

Materialet man får in genom intervjuer brukar utgöra viktiga pusselbitar i forskarens undersökning och arbete. Intervjuer brukar alltså vara ett viktigt verktyg för forskaren som ofta används som huvudmetod för insamlingen av empiri till undersökningar. I min undersökning kommer intervjuerna utgöra en viktig grundsten, där mina fyra informanternas syn på huliganismen kommer att ligga till grund för stora delar av undersökningen. Men intervjuerna kan också fungera som en hjälpmetod för forskaren för att komplettera övrigt material.²⁵ Under själva utförandet av intervjuerna är det mycket man måste tänka på för att resultatet ska bli så bra som möjligt. Men förberedelserna innan intervjun är också väldigt viktiga. Det är viktigt att man är väl påläst inom ämnet så att man kan upprätthålla en diskussion samt ställa relevanta följdfrågor till informanten. Det är också viktigt att intervjufrågorna är formulerade på rätt sätt så att man har ett bra underlag för intervjun. Man ska bl. a. undvika att ha komplicerade frågor som kan missuppfattas, man ska inte heller ha några ledande eller komplicerade frågor.²⁶ Eftersom intervjuerna är en så viktig kugge i min undersökning valde jag att lägga stort fokus på dessa för att kunna uppnå så bra resultat som möjligt. För att lyckas med detta läste jag in mig och fördjupade mig mycket inom ämnet för att på så sätt förbättra mina kunskaper och vara bra förberedd inför intervjun. Därefter formulerade jag fram ett antal potentiella intervjufrågor som jag ansåg passande för min undersökning och som jag anade att mina informanter skulle kunna besvara väldigt djupgående.

Relationen gentemot informanten är också något som kan påverka resultatet av intervjun och något som man måste ha i åtanke. Har man någon slags relation med informanten finns det en del saker som det är viktigt att man tänker på för att få ut så bra information

---

²⁴ Thompson, Paul (1980: 104-108). *Det förgångnas röst*. Södertälje: Axlings Tryckeri AB.

²⁵ Dalen, Monica (2007: 10-13) *Intervju som metod*. Glerups utbildning AB.

²⁶ Thompson, Paul (1980: 161-171). *Det förgångnas röst*. Södertälje: Axlings Tryckeri AB.

som möjligt av intervjun. Det bästa är om man kan bortse från relationen under själva utförandet av intervjun så att det inte påverkar resultatet. Men det kan vara svårt om inte omöjligt att bortse från en relation helt och hållet. Men det beror också på hur stark relation man har. Jag träffade tre av mina fyra informanter för första gången vid tillfället för intervjun. Men en av mina informanter har jag träffat tidigare. Dock så har vi ingen stark relation och känner bara varandra ytligt.²⁷

Genomförande

Samtliga av mina intervjuer genomfördes vid ett personligt möte på café och restauranger i Trelleborg respektive Malmö. Innan jag startade med intervjuerna småpratade jag med mina informanter för att få dem avslappnade och trygga inför intervjun. När vi pratat en stund och druckit lite kaffe valde jag att sätta igång med intervjuerna. Intervjuerna som jag tillämpade i undersökningen kallas semistrukturerade intervjuer. Denna form av intervjuer kännetecknas av att respondenten har någon form av intervjuguide som följs, men man kan också ställa t. ex följdfrågor som inte ingår i guiden. När man använder sig av semistrukturerade intervjuer ställer man samma frågor till sina informanter som däremot har öppna svarsmöjligheter.²⁸ Jag valde denna intervjumetod för att jag ansåg att den var bäst lämpad för min undersökning. Intervjumetoden är relativt fri och medför att man kan blanda de redan planerade frågorna med följdfrågor som dyker upp utifrån de intervjuades svar och åsikter. Jag tycker nämligen att följdfrågorna är en stor och viktig del av intervjun och som också bidrar till en viktig del av resultatet. Denna intervjumetod medförde även att jag fick ställa samma frågor till samtliga informanter vilket jag tycker är en viktig aspekt i min undersökning. Genom intervjuerna fick jag på så sätt fyra olika synsätt och infallsvinklar på huliganismen, vilket jag tycker gör undersökningen väldigt intressant. Genom mitt urval av informanter hoppades jag även på att få skilda åsikter om huliganismen.

Jag anser att jag fick ut mycket av mina intervjuer, informanterna hade många intressanta åsikter och svar på mina frågeställningar. Dock skiljde sig inte mina informanters åsikter

---

²⁷Thor, Malin (2006:55-56) *Muntlig historia*. Lund: Studentlitteratur AB.

²⁸Bryman, Allan & Bell, Emma (2011:362-364) *Företagsekonomiska forskningsmetoder*. Liber AB.

så mycket som jag förväntat mig. De hade många liknande åsikter men också en del som gick isär.

Bandinspelning

Man kan även, om informatören godkänner det, spela in intervjun med en diktafon eller annan inspelningsapparat. Detta är en fördel då man slipper anteckna så mycket under själva utförandet och kan istället fokusera på samtalet. Genom att använda en inspelningsapparat under intervjun kan man lyssna på intervjun i lugn och ro i efterhand vilket Thompson lyfter fram som väldigt positivt. Genom detta verktyg kan man enligt Thompson i efterhand granska informantens tonfall, ordval och personliga tolkningar. Genom att lyssna igenom intervjun i efterhand kan man även upptäcka saker som man missade under själva utförandet av intervjun och som kan vara viktig för undersökningen. Jag hade turen att få använda diktafon under samtliga av mina intervjuer vilket jag är väldigt tacksam för. Utan detta hjälpmedel tror jag att jag hade gått miste om väldigt intressant och viktig information till mitt arbete.²⁹

Urval

Eftersom min undersökning handlar om fotbollshuliganismen i Sverige och dess påverkan och utveckling ville jag intervjua personer som rör sig i dessa kretsar och som sett huliganismens utveckling på nära håll. Men jag ville också hitta personer som kunde tänkas ha olika synpunkter inom detta ämne och som ser det med olika ögon. Därför valde jag att intervjua två vanliga fotbollssupportrar, en supporterpolis och en fotbollshuligan. Jag har ingen direkt relation med några av mina informanter utan har kommit i kontakt med dessa människor genom privata kontakter. Mina informanters tankar och åsikter skiljer sig ganska mycket åt men de har en sak gemensamt, passionen för fotbollen. Personerna jag har intervjuat är mellan 28 och 48 år gamla och har följt den svenska fotbollen och läktarkulturens utveckling under flera år. Jag tror att åldern på mina informanter kan spela en viss roll, då min yngsta informant endast var sex år gammal 1990 när min undersökning börjar. Majoriteten av mina informanter var väldigt unga 1990 och kan därför ha problem att minnas hur det var på fotbollsläktarna då. På

---

²⁹ Thomasson, Helene (2002: 39-42) *Reflexiva intervjuer*. Lund: Studentlitteratur.

grund av deras unga ålder kan de inte heller av egna erfarenheter jämföra hur det var innan 1990 och se hur huliganismen har förändrats sen dess. Eftersom majoriteten av mina informanter ville vara anonyma kommer jag att döpa om dem till nya namn i texten.

Min första informant heter Peter och är 34 år gammal. Han är en inbiten Djurgårdssupporter och har varit det hela livet. Peter kommer ursprungligen från Stockholm där han är uppväxt, men är sedan två år tillbaka bosatt i Malmö på grund av jobb. Trots att han nu bor flera mil från Stockholm och sitt favoritlag Djurgården, följer han relativt många matcher på hemmaarenan i Stockholm. Och de han inte kan se på plats följer han via tv och Internet. Peter är den typen av supporter som alltid står i hejarklacken och sjunger. När det hettar till under matcherna händer det att han skriker fula ord till domare och motståndare. Men han tar avstånd från allt våld på och kring fotbollsarenan. Peter är alltså en helt vanlig supporter som stöttar sitt lag i vått och torrt. Min nästa informant heter Camilla och är precis som Peter en helt vanlig supporter med matchtröja och halsduk. Camilla är 29 år och även hon bosatt i Malmö. Hon följer sitt favoritlag Malmö FF från ståplatsläktaren varje hemmamatch och precis som Peter tar hon avstånd från huliganerna och våldet. Den tredje personen som jag intervjuade heter Kristian och han skiljer sig ganska mycket de två förstnämnda informanterna. Kristian är 28 år och en så kallad fotbollshuligan och medlem i en fotbollsfirma. Han ville under intervjun inte berätta vilken firma eller lag som han tillhör utan bara att det rör sig om en fotbollsklubb i Skåne och deras firma. Kristian har rört sig i huligankretsar under flera år och har varit med i många supporterbråk. Han anser att våld och fotboll hör ihop och att han bland annat slåss för att försvara sitt lags färger, att han gör det för fotbollsklubben. Trots att Kristian är lite tillbakadragen och inte vill prata så mycket om sin egen roll inom firman och huliganismen går hans huligantillhörighet inte att ta miste på då han är klädd enligt casualmodet som är modet för huliganer. Men annars är han en vanlig kille med flickvän, hund och ett bra jobb.

Min fjärde och sista informant skiljer sig också en del från de övriga informanterna då han är på fotbollen av helt andra skäl än de tidigare nämnda. Roger är 48 år och supporterpolis i Skåne, något som han har jobbat som under flera år. Som supporterpolis

ser Roger och hans kollegor till att det går lugnt till på och kring fotbollsarenorna och ingriper om någon inte sköter sig. I arbetet omges Roger av både vanliga supportrar men också av huliganer, och det är dem han håller ett extra öga på. Han har sett många huliganlagsmål och gjort många ingripanden på läktare. Genom sitt yrke har han följt huliganutvecklingen på nära håll och kommer därför vara en viktig informationskälla i min undersökning precis som de övriga informanterna.

Fotbollshuliganismens utveckling

I dagens samhälle rubriceras allt bråk på och kring fotbollsarenor som fotbollshuliganism. Själva begreppet huliganism fungerar som ett samlingsnamn för en mängd olika beteenden, med olika metoder och syften. Det kan vara allt ifrån inkastade föremål på planen och skadegörelse till planerade slagsmål mellan grupper på en icke matchdag och långt bort från arenan och allmänheten. Dock är det inte givet att en huligan ägnar sig åt alla dessa former.³⁰ Det är många sporter som har problem med huliganer men fotbollen har de största och värsta. Det beror delvis på att det är den största sporten vi har i landet men också att den tydligast av samtliga sporter förmedlar karaktärsdrag. Den rymmer såväl kärlek som stolthet, heder, förnedring mm och man uttrycker ett känslomässigt engagemang. Den totala publiken för fotbollen är större än någonsin, men det är många som stannar hemma av rädsla för huliganerna och ser istället matcherna via tv.³¹

Det var i början 1990-talet som utvecklingen av fotbollshuliganismen tog fart i Sverige. De våldsbenägna supportrarna började då frigöra sig från den övriga supporterskaran för att starta egna grupperingar. Om man inte förstod vad som pågick kunde man nästan tro att det förekommit interna bråk inom supporterföreningen då flera splittringar i klacken uppstod under kort tid. Huliganerna slets sig loss från den stora supporterskaran och lämnade ståplats för sittplats, där de var avskilda från de övriga supportergrupperingarna. Sakta men säkert började sedan en ny gruppering växa fram i Sverige, den omtalade och numera ökända firmakulturen som har påverkat den svenska fotbollen och läktarkulturen mycket de senaste åren.³²

---

³⁰ Havelund, Jonas, Joern Lise & Rasmussen, Kristian (2010: 101-102) *Fotboll och huliganism i Skandinavien*. Media Tryck, Lund.

³¹ Stolt, Åke (1997:46.47) *Våldet och glädjen*, SISU Idrottsböcker Stockholm.

³² Deogan, Tommy (2011:25-27) *Män av våld*. Bra böcker AB.

Fotbollsfirmor

Ordet firma kommer från engelskans ”firm” och används i dag i det svenska samhället för att benämna konstellationer av de våldsintresserade fotbollssupportrarna.³³

Firmakulturen fick sitt genombrott i Sverige i början på 1990 talet och då i huvudstaden Stockholm. Men några år senare hade den även spridit sig till andra storstäder och i dag går den att lokalisera i flera olika städer.³⁴ En fotbollsfirma är en grupp individer som anser att fotboll och våld hör ihop. De utövar våld i sin klubbs namn mot andra lags firmor där respekt är högsta vinsten.³⁵ Fotbollsfirmorna består oftast av olika grupperingar och underkategorier med yngre medlemmar som inte är tillräckligt gamla för att vara med i ”huvudfirman”. Dessa undergrupperingar med ungdomar som vill in i slagsmålsbranschen kallas ofta babyfirmor och slåss mot andra firmors babyfirmor.³⁶ Medlemmarna i dessa firmor är personer som har en uttalad och medveten våldsideologi och som dras och söker sig till våld och oroligheter. Firmorna består av ligister som har ett stort hat och som hellre applåderar och jublar för bensparkar och tacklingar än fina mål och öppna passningar och som tillämpar våld med hjälp av idrottens förklädnad.³⁷

---

³³ Brottsförebyggande rådet (2008:20) *Strategier mot fotbollsrelaterade ordningsstörningar*.

³⁴ Havelund, Jonas, Joern Lise & Rasmussen, Kristian (2010:69-72,106-107) *Fotboll och huliganism i Skandinavien*. Media Tryck, Lund.

³⁵ Deogan, Tommy (2011:25-27) *Män av våld*. Bra böcker AB.

³⁶ Hagström, Magnus mfl. (2010:146-147) *Va för jävla pack är ni?* Norhaven A/S Viborg.

³⁷ Stolt, Åke (1997:45-46) *Våldet och glädjen*, SISU Idrottsböcker Stockholm.

Fyra informanters syn på huliganismens utveckling i Sverige

När jag transkriberade intervjuerna och sammanställde dem till en sammanhängande text skrev jag inte ut mina informanters namn i texten med respekt för anonymiteten. Istället döpte jag om dem till nya namn som jag använder mig av i texten.

Mina informanter hade många liknande åsikter men också många som gick isär. De var alla överens om att det skett en väldigt stor förändring och utveckling av fotbollshuliganismen sedan 1990 talet. De var också överens om att en stor förändring är uppkomsten av fotbollsfirmor som styr och ligger bakom stora delar av den huliganism som befinner sig på och utanför våra svenska fotbollsarenor.³⁸ Kristian som själv är fotbollshuligan och medlem i en firma berättade att huliganismen har blivit allt mer organiserad med firmornas uppkomst. Han förklarade att bråken skedde mer spontant förr och ofta runt arenorna innan eller efter match. ”Då kunde det räcka med att bära fel halsduk för att åka på en käftsmäll” berättade han med ett litet leende på läpparna. Det är en stor skillnad mot i dag förklarade han då de flesta bråk hålls långt borta från arenorna och allmänheten. Allt styrs och planeras genom firmorna, hur många som ska slåss, var det ska ske, hur de ska vara klädda osv., inget lämnas åt slumpen.³⁹

Synlighet

Men trots att många av huliganbråken i dag hålls långt borta från arenorna förklarade Peter med en liten sorgsen röst att huliganismen har blivit allt mer synlig de senaste åren. Han menade att huliganismen består av mycket mer än bråk och slagsmål, det är bara en liten del. Fotbollshuliganismen visar sig också i andra former som inkastade föremål, användning av pyroteknik, kravaller, skadegörelse mm som har blivit allt vanligare inne på arenorna.⁴⁰ Camilla tycker också att huliganismen har blivit allt mer synlig på senare tid och berättar att det nästan har blivit populärt att vara fotbollshuligan. Många ungdomar i 13-14 års åldern dras till dessa grupper för att de tycker det är tufft, men också för att få uppmärksamhet och en känsla av tillhörighet berättar hon och skakar på huvudet. Ökningen av fotbollshuliganer har medfört att stöket på arenorna också har ökat.

---

³⁸ Intervju med: Peter, Camilla, Kristian och Bengt 2012-03-21 respektive 2012-03-22.

³⁹ Intervju med: Kristian 2012-03-22.

⁴⁰ Intervju med: Peter 2012-03-21.

Hon menar att de yngre ofta vill hävda sig och imponera på de andra huliganerna och då uppstår snabbt kaos.⁴¹ Bengt som är supporterpolis håller med Camilla:

de yngsta huliganerna är ofta de värsta, de försöker hävda sig och vinna respekt genom att göra olämpliga saker på och utanför arenorna. Jag har gripit flera 14-15 åringar som gjort kraftiga regelöverträdelser som kunnat resultera i fängelsestraff

Även tidigare forskning pekar på att fotbollshuliganismen har ökat i Sverige de senaste åren. Tidigare forskning visar också på att det är främst unga människor som dras till dessa kretsar. Brottsförebygganderådets undersökning 1984 i två svenska städer visade på att medelåldern på de gripna huliganerna endast var 22.5 år.⁴² Anders Green hävdar i sin forskning att många unga lockas till de så kallade babyfirmorna där de utövar våld i sitt lags namn. Babyfirman fungerar som en slags avstamp och rekryteringsgrund till den stora riktiga firman.⁴³

Men Bengt lyfter ett finger och berättar med en allvarlig röst att det inte bara är medlemmarna i de olika firmorna som begår brott inne på arenan utan också andra grupperingar som växt fram de senaste åren. Ett exempel på det är ultrasgrupperna som ofta använder sig av pyroteknik som bengaler, rökbomber och bangers för att skapa oreda på läktarna. Bengt berättar att detta har lett till att många matcher har fått avbrytas och klubbarna har fått höga bötesbelopp.⁴⁴ Peter röt till ordentligt under diskussionen kring pyrotekniken och anser att det är ett problem som bara växer. ”Pengar som istället kunde gått till nya spelare går nu till att betala böter för att folk inte kan följa de enkla reglerna som finns” uttryckte han sig och skakade på huvudet. Men det är inte bara klubbarna som blir lidande utan även vi supportrar menade han, ”i somras hade jag åkt 80 mil enkel resa för att kolla en match, en match som sedan avbröts efter 5 minuter efter att någon slängt in fyrverkeripjäser på planen” man blir så ledsen och frustrerad förklarade han och slog ut med armarna.⁴⁵

---

⁴¹ Intervju med: Camilla 2012-03-21.

⁴² Ahlberg, Jan i Pettersson, Tove (2002:50-51) *Tre perspektiv på brottsliga nätverk*, Akademitryck.

⁴³ Green, Anders (2006: 18-19) *Ert Jobb- Vår hobby*. Kriminologiska institutionen, Växjö universitet.

⁴⁴ Intervju med: Bengt 2012-03-22.

⁴⁵ Intervju med: Peter 2012-03-21.

Huliganrelaterade brott

Huliganerna nöjer sig inte med att bara förstöra och begå brott på läktarna vilket resulterar i allvarliga konsekvenser för klubbarna. Huliganutvecklingen har även medfört att många huliganrelaterade brott även sker utanför arenorna berättar Bengt. Han förklarar att det har blivit allt vanligare att spelare, tränare och domare utsätts för hot och skadegörelse⁴⁶. Kristian avslöjar också att vissa huliganfalanger har stort inflytande i klubben och vad som sker i lagen. Dessa grupper har större inflytande än vad folk tror och vill veta berättade han, ”det finns grupperingar som har varit med och bestämt lagets taktik, vilka som ska spela, vilka som ska värvas eller säljas” det är nästan skrämmande menar Kristian.⁴⁷

Detta huliganbeteende som mina informanter beskriver tycker jag passar in bra på Brännbergs forskning och den vanmaktshuliganism som han beskriver. I sin studie beskriver han vanmaktshuliganismen som en form av huliganism där de egna supportrarna går emot sitt eget lag, tränare och ledare för att visa sitt missnöje och frustration över något inträffat. Dock anser jag att den form av vanmaktshuliganism som mina informanter beskriver är en aning utvecklad jämfört med den som Brännberg har tagit fram. Detta då dagens huliganer inte nöjer sig med att visa sitt missnöje utan själv tar tag i många av problemen som de anser finns inom klubben och laget.⁴⁸

Att huliganerna trivs när det blir oroligt och hetsigt på läktarna är ingen hemlighet menar Kristian. Men han hävdar att majoriteten inte vill göra något för att skada klubben och förstöra, ”vi älskar ju vår klubb och gör allt för den”. Men han förklarar att det även skett stora förändringar inom huligankulturen de senaste åren. Framförallt är det förändringar i rekryteringen av nya medlemmar som har spårat ur menar han. Förr gjordes rekryteringen av nya medlemmar på fotbollsläktarna där man satte fotbollen och kärleken till klubben i centrum men detta har förändrats. I dag bryr man sig inte om fotbollen utan sätter bland annat slagsmålskvalitéerna i fokus istället. Det finns firmor som rekryterar stora starka bjässar från de lokala gymmen, och firmor som hyr in dörrvakter till de uppgjorda

---

⁴⁶ Intervju med: Bengt 2012-03-22.

⁴⁷ Intervju med: Kristian 2012-03-22.

⁴⁸ Brännberg, Tore(1997:11-23) *Våldet och glädjen*. SISU Idrottsböcker Stockholm.

slagsmålen. Det finns till och med folk som bytt firma för att de är bättre på att slå etc. Något sådant hade aldrig accepterats förr berättade han⁴⁹. Bengt är inne på samma sak som Kristian och berättar att fotbollen i dag drar till sig många som inte är ett dugg intresserade av fotbollen utan enbart av stöket som huliganerna skapar.⁵⁰

Casualmode

Kristian förklarar även att utvecklingen av huliganismen har påverkat läktarkulturen på andra sätt än genom våldsyttningarna. Kristian pekar på sina kläder och förklarar att huligankulturen har fått ett klädmode som kallas casualmodet. Kristian berättar att casualmodet har blivit ett populärt mode i samhället och används inte bara av huliganer. Men inom huligankulturen klär sig nästintill alla enligt casualmodets klädkod förklarade han. Han påpekar att det ska vara kläder som är dyra och ovanliga, han nämner t. ex Stone island, Fred Perry, Hackett, Henry Lloyd som några typiska huligan-märken. ”Jag tror jag har kläder på mig för en 6-7 tusen, och denna jackan går inte att få tag på i Sverige” berättade han stolt.⁵¹ Enligt Chester uppstod det så kallade casualmodet i England under slutet av 1970 talet för att kamouflera sig och smälta in bättre i resten av publikmassan. Eftersom bevakningen mot huliganer i England hade ökat ville de göra sig mindre sedda och skapade därför ett nytt mode. Precis som Kristian förklarade i intervjun förklarar Chester i sin forskning att huliganernas supporterattiraljer byttes ut mot fina dyra märkeskläder som skulle uttrycka stil och klass.⁵² En annan forskare vid namn Lalander menar att kläderna även fungerar som en slags symbol för en slags påminnelse om den sociala och personliga identiteten. I sin studie lyfter han även fram att kläderna även används för att stärka gruppidentiteten. Han menar även att kläderna fungerar som en slags symboler som kan användas som gränsmarkörer mot t. ex andra grupper eller gäng.⁵³

---

⁴⁹ Intervju med: Kristian 2012-03-22.

⁵⁰ Intervju med: Bengt 2012-03-22.

⁵¹ Intervju med: Kristian 2012-03-22.

⁵² Chester, Mark (2003: 44-51) *Naughty*, Milo Books Ltd, Wrea Green.

⁵³ Lalander, Philip (1998:48-49) *Anden i flaskan*. Brutus Östlings bokförlag Symposion AB.

Läktarhat

Att fotbollshuliganismen har ökat de senaste åren råder det inga som helst tvivel om menar Bengt, ”förr behövdes knappt några poliser på matcherna, men i dag kan det behövas flera hundra för att det inte ska uppstå bråk och andra tråkigheter”.⁵⁴ Camilla och Peter tror att en orsak till huliganismens framfart och utveckling grundar sig i det stora hatet som existerar mellan många av landets fotbollsklubbar och dess supportrar. De anser att hatet på läktarna har ökat de senaste åren och att fotbollen har blivit en sport på liv och död.⁵⁵ Peter som står i klacken under matcherna berättade att där nästan sjungs fler hatramsor om motståndarlaget än hyllningsramsor till det egna laget. ”Fotbollen väcker så många känslor och man bara dras med i sångerna och hatet, men jag är ingen huligan för det” berättade Peter lite genant.⁵⁶ Men Camilla förklarar att de starka känslorna som uppstår under matcherna kan utgöra problem då folk får utlopp för sina känslor på olika sätt. Många har problem med att hantera sina känslor under matcherna. Detta leder ofta till att en del gör otillåtna överträdelser, det kan t. ex handla om inkastade föremål vid ett felaktigt domslut eller vandalism av stolar mm efter en förlust. Camilla hävdar bestämt att alkohol och till viss del även droger är en stor bov i dramat och ökar huliganismen. Hon förklarar att alkoholkonsumtionen bland de flesta supportrar brukar vara ganska hög under matcherna, vilket leder till att folk ofta gör olämpliga saker som de inte gjort i nyktert tillstånd.⁵⁷ Peter hävdar dock att pubbesök innan matcherna är ett givet inslag och en stor del av supporterkulturen. Puben har blivit ett samlingsställe innan matcherna där man träffar både gamla och nya vänner.⁵⁸

Precis som min undersökning lyfter tidigare forskning fram alkoholens påverkan och roll inom fotbollskulturen. Lalander lyfter i sin forskning fram att många huliganer använder alkohol för att kompensera feighet och för att plocka fram ett mod inom sig. Lalander menar att Sverige allt mer tagit efter den engelska fotbollskulturen där alkohol och pubbesök är ett givet inslag. I sin studie hävdar Lalander nästan att man idag uppmuntrar folk till att inta alkoholhaltiga drycker. Han förklarar att de flesta arenor i dag har stora

---

⁵⁴ Intervju med: Bengt 2012-03-22.

⁵⁵ Intervju med: Camilla & Peter 2012-03-21.

⁵⁶ Intervju med: Peter 2012-03-21.

⁵⁷ Intervju med: Camilla 2012-03-21.

⁵⁸ Intervju med: Peter 2012-03-21.

öltält och vip lounges med starksprit. Han lyfter också precis som min informant Peter att fram att alkoholen har fått en central roll inom supportergruppen och har blivit en viktig kugge för sammanhållning och gemenskap.⁵⁹

Populärkultur

Bengt hävdar att det är många olika orsaker som ligger bakom huliganismens utveckling, men en av de största är uppkomsten av fotbollsfirmer menar han. Genom dessa organiserades stora delar av fotbollshuliganismen på ett nytt sätt, vilket har gett stora negativa konsekvenser för fotbollskulturen. Denna subkultur har kommit att utgöra ett extra stort problem då den blivit allt mer populär i samhället och fått en viss status. Subkulturens popularitet har medfört att många närmat sig dessa grupper som på så sätt expanderat⁶⁰. Kristian hävdar att en av anledningarna till huligankulturens utveckling och expansion ligger på tv och tidningar. De senaste tio åren har det producerats flera böcker och filmer med huliganinriktning vilket garanterat har påverkat och inspirerat många förklarade han. Han berättade med en liten skattretande röst att efter filmerna *Green Street Hooligan* och *Fotball Factory* visats i landet uppstod en ”huliganboom”. Många unga började klä sig enligt casualmodet och började röra sig i huligankretsar.

Jag minns det som det var i går, där trillade in nya unga killar med flashiga kläder titt som tätt och försökte spela tuffa. Men vi lite äldre drev en del med de nya och testade dem och de flesta försvann ganska fort. Det krävs mer än dyra kläder för att bli huligan.⁶¹

Även tidigare forskning visar på att media är en bidragande faktor till huliganismens framväxt. Andersson och Radmann hävdar i sin forskning att det handlar om brister i kärnfamiljen och framförallt mellan far och son där kommunikationen försämras av olika anledningar. Detta menar Andersson och Radmann kan medföra att unga killar istället söker efter manliga förebilder på andra ställen. Precis som min undersökning menar de att filmer och böcker kan ge dem nya manliga förebilder som i sin tur kan ha en negativ inverkan på dem.

---

⁵⁹ Lalander, Philip (1998:273-276) *Anden i flaskan*. Brutus Östlings bokförlag Symposion AB.

⁶⁰ Intervju med: Bengt 2012-03-22.

⁶¹ Intervju med: Kristian 2012-03-22.

Peter och Camilla nämnde även Internet som en faktor för huliganismens utveckling.⁶² Peter berättade att uppkomsten av Internet medfört att man enkelt genom ett par musklick kan följa andra länders fotbollskultur och dess läktarkultur genom bilder och filmklipp. Detta har helt klart påverkat och inspirerat många vilket sedan har resulterat i att många andra länders läktarkultur kopierades och infördes på de svenska arenorna. Detta medförde att den svenska läktarkulturen förändrades. Mycket var positivt, men tyvärr influerades även saker som påverkade läktarkulturen negativt berättade han. Ett exempel på det är pyrotekniken som bland annat influerades från de italienska fotbollsläktarna under slutet av 1990 talet.⁶³ Pyrotekniken har sedan ökat lavinartat på de svenska fotbollsläktarna berättade Camilla som nästan lös upp som en sol när vi började prata om pyrotekniken. ”Jag tycker det är väldigt fint och häftigt och jag tycker det hör till läktarkulturen. Men eftersom det i dag är förbjudit med pyroteknik på de svenska arenorna måste det respekteras” förklarade hon med en lite allvarligare ton.⁶⁴ Peter nämnde även att det finns flera internetsidor med huliganinriktning som garanterat lockat många till huligankulturen menade han. ”Finns en sida där man detaljerat kan läsa om uppgjorda huliganbråk, hur näsben har krossats och ben har brutits det är helt sjukt”.⁶⁵

Gemenskap

Samtliga av mina fyra informanter nämnde även att många går med i huligangrupper för att finna gemenskap och känna tillhörighet.⁶⁶ Detta är väldigt tragiskt menar Peter som även anser att samhället bär en viss skuld till att så många ungdomar lockas till huligankulturen. Han påpekar att det inte finns så mycket för dagens ungdomar att göra, och att de istället börjar hänga i gäng som t. ex huligangäng.⁶⁷ Bengt är inne på samma spår som Peter men tillägger även att föräldrarna måste ta ett större ansvar och engagera sig mer i sina barn och på så sätt hålla koll på vad de sysselsätter sig med. Föräldrarna

---

⁶² Intervju med: Camilla & Peter 2012-03-21.

⁶³ Intervju med: Peter 2012-03-21.

⁶⁴ Intervju med: Camilla 2012-03-21.

⁶⁵ Intervju med: Peter 2012-03-21.

⁶⁶ Intervju med: Peter, Camilla, Kristian och Bengt 2012-03-21 respektive 2012-03-22.

⁶⁷ Intervju med: Peter 2012-03-21.

bör även uppfostra barnen till att hålla sig till de lagar och regler som finns och att tillämpa sunt och förnuft i vardagen förklarade han.⁶⁸

Påverkan

Den utveckling av fotbollshuliganismen som skett de senaste åren har satt sina spår enligt mina informanter. Kristian som har rört sig i huligankretsar under flera år och sett utvecklingen på nära håll anser att utvecklingen av huliganismen både har medfört positiva och negativa konsekvenser. Han menar att delar av fotbollskulturen har förändrats och tagit viss skada, men han anser också att en del problem har försvunnit. Kristian förklarar att med firmornas uppkomst så har stora delar av de publikbråk som tidigare utspelade sig på och runt arenan nästintill försvunnit. Firmorna håller istället bråken långt borta från arenorna och allmänheten. Han tycker därför att det i dag är säkrare för den vanliga supportern att gå på fotboll jämfört med för 20 år sedan. ”Förr kunde ju vem som helst bli offer för huliganerna, men i dag söker de sig bara till likasinnade, det finns ingen respekt i att slå ner en julgran” förklarade han.⁶⁹

Camilla håller inte med Kristian utan menar att huliganismen enbart är negativ och måste försvinna från fotbollsarenorna. Hon höjde rösten och förklarade att ”fotbollen ska vara en fest och ska varken behöva några större polisinsatser, visitation eller kameraövervakning det ska räcka med sunt och förnuft”.⁷⁰ Peter är inne på samma spår som Camilla och ser inte att huliganismen bidrar med något vettigt eller positivt. Han påstår att fotbollskulturen har påverkats mycket av huliganismens frammarsch, och menar att den både drabbar fotbollskulturen som helhet men även det sportsliga påverkas. På grund av oroligheterna som utspelar sig på arenorna får klubbarna höga bötesbelopp, pengar som istället kunde användas för att driva verksamheten framåt och gynna det sportsliga.⁷¹

---

⁶⁸ Intervju med: Bengt 2012-03-22.

⁶⁹ Intervju med: Kristian 2012-03-22.

⁷⁰ Intervju med: Camilla 2012-03-21.

⁷¹ Intervju med: Peter 2012-03-21.

Fotbollshuliganismen har även lett till att den svenska fotbollen har fått dåligt rykte, då den ofta blir offer för huliganismens framfart och på så sätt drar på sig svarta rubriker. Camilla berättar att det är väldigt synd för den svenska fotbollskulturen och dess läktarkultur har fått en uppsving de senaste åren och förbättrats avsevärt. ”Publiksiffrorna har skjutit i höjden och där har arrangerats stora tifon som fått stor uppmärksamhet på andra håll runt om i världen” förklarade hon stolt. Men tyvärr hamnar det positiva i bakgrunden när huliganerna förstör berättade hon med en suck.⁷² Med en väldigt nedstämd ton förklarade Peter att fotbollskulturen har tagit en väldigt stor skada av huliganismen. Värst anser han är den skräck och rädsla som den förmedlar och ger folk. Det har medfört att många föräldrar inte längre vågar ta med sina barn på vissa matcher, och folk som tvingas lämna arenan i förtid för att de inte känner sig trygga.⁷³

---

⁷² Intervju med: Camilla 2012-03-21.

⁷³ Intervju med: Peter 2012-03-21.

Resultatanalys

Genom litteraturen och intervjuerna har jag fått fram tillräckligt med empiri för att kunna besvara mina frågeställningar. Resultaten som jag fått fram kommer från tre olika perspektiv, en hulgans, en supporterpolis samt två vanliga fotbollssupportrar. Trots att informanterna har relativt skilda perspektiv så har jag fått flera liknande åsikter, men även några som skiljer sig åt. Resultaten i undersökningen kan kopplas till flera olika tidigare undersökningar inom ämnet och man kan se flera likheter. Men några av mina resultat skiljer sig också från tidigare forskning. Resultaten har också flera tydliga kopplingar till maskulinitetsteorin vilket i sin tur medfört att jag fått en större förståelse för många av mina resultat.

Mina resultat pekar på att det skett en stor förändring inom fotbollshuliganismen sedan 1990 talet. Mina informanter var överens och menade att den största förändringen är uppkomsten av fotbollsfirmor som medfört att huliganismen blivit allt mer organiserad. De menade att det till största delen är fotbollsfirmorna som styr och ligger bakom den huliganism som befinner sig på och utanför våra fotbollsarenor. Men min undersökning visade också på andra grupper som t. ex olika ultrasgrupper som har växt de senaste åren och som bidrar till en del av huliganismen genom bland annat olika former av pyroteknik. Förr var det alltså vanligt att supportrarna brakade ihop lite var som helst på och runt arenan och utan större anledning. ”Förr kunde det räcka med att bära fel halsduk för att åka på en käftsmäll” berättade en av mina informanter. Detta kopplar jag till Brännbergs revirhuliganism, men jag anser att revirhuliganismen har kommit att förändras lite, och de bråk som idag uppstår är för det mesta kopplade till de fotbollsfirmor som består av individer som vill slåss. Undersökningen visade på att de mesta av den så kallade revirhuliganismen i form av slagsmål oftast äger rum långt borta från fotbollsarenorna och allmänheten. Men enligt min undersökning existerar även revirhuliganismen till viss del på läktarna i form av hatsånger mot motståndarlaget och dess supportrar. Mina informanter hävdade även att huliganutvecklingen medfört att många huliganrelaterade brott även sker utanför fotbollsarenorna. Min studie visade på att det har blivit vanligare att spelare, ledare och domare utsätts för hot och skadegörelse. Denna form av huliganism kopplar jag till vanmaktshuliganismen som Brännberg beskriver. Min

informant Kristian hävdade även att vissa huliganfalanger har ett stort inflytande i klubben och vad som sker i laget. De kan vara med och bestämma taktik, laguttagningar mm. Dock tror jag att den form av vanmaktshuliganism som visade sig i min undersökning är en mer utvecklad form än den som Brännberg beskriver då huliganerna inte nöjer sig med att visa sitt missnöje utan själv även gör drastiska förändringar och åtgärder.⁷⁴

Resultaten från min studie visade också på att det har skett stora förändringar inom huligankulturen. Exempel på det är hur rekryteringen av nya medlemmar sker till fotbollsfirmorna. Förr skedde rekryteringen på fotbollsläktarna där man såg fotbollen och kärleken till klubben som avgörande egenskaper. Men i dag ser det annorlunda ut då man istället sätter individernas slagsmålskvalitéer i fokus. Idag behöver man alltså inte ha något intresse eller kärlek för fotbollen och klubben utan det viktiga är att man är stor, stark, kan slåss och är våghalsig. Enligt mina informanter har detta lett till att fotbollen idag drar till sig många som inte är ett dugg intresserade av fotbollen utan enbart av stöket som huliganerna skapar. Detta nya rekryteringssätt som tillämpas av dagens fotbollsfirmor kopplar jag bland annat till Robert Connells hegemoniska maskulinitetsteori. Den hegemoniska maskuliniteten är en form som i vissa miljöer är den typ av maskulinitet som höjer sig över andra maskuliniteter. Hegemonin handlar mycket om dominans och att dominera över någon. Därför måste den hegemoniska maskuliniteten även innehålla grupper som domineras. Framförallt handlar det om kvinnor men även om olika grupper av män. Längst ner på den maskulina hierarkiskalan menar Connell att kvinnorna befinner sig, men också homosexuella män eftersom de enligt Connell hör ihop med femininitet. Även grupper av heterosexuella män blir underordnade eftersom de anses ha ett beteende som anses hör ihop med femininitet som t. ex feighet. För att komma med i en fotbollsfirma i dag måste man alltså tillhöra det högre skiktet av den maskulina hierarkiskalan och inte visa upp några egenskaper som förknippas med femininitet.⁷⁵

---

⁷⁴ Brännberg, Tore (1997:11-23) *Våldet och glädjen*. SISU Idrottsböcker Stockholm.

⁷⁵ Connell, R.W (1999:95-108) *Maskuliniteter*, Bokförlaget Daidalos AB.

Min undersökning visade också på att den förändrade huliganismen har påverkat fotbollskulturen på andra sätt än genom våldsyttningarna. Huligankulturen har nämligen utvecklat ett eget klädmode, ett så kallat casualmode. Precis som tidigare forskning visar så förklarar min informant att huliganernas supporterattiraljer byttes ut mot fina dyra märkeskläder som skulle uttrycka stil och klass.

Jag ser flera likheter med min egen undersökning och Andersson och Radmanns forskning, *Från gentleman till huligan*. Precis som min undersökning visade så lyfter de fram att fotbollshuliganismen har ökat. De beskriver i sin undersökning hur den moderna huliganismen har växt fram i Sverige och vad som de anser ligga bakom denna utveckling. De hävdar att det ökade ungdomsvåldet är bidragande faktor till att huliganismens ökning, vilket även stämmer överens med min undersökning⁷⁶. Mina informanter hävdade i min undersökning att det främst är ungdomar som dras till huligankulturen. Även brottsförebyggande rådets undersökning från 1984 visade på att det främst var ungdomar som rörde sig i huligankretsar, deras undersökning visade en medelålder på 22.5 år.⁷⁷ Min undersökning visar dock på att många fotbollshuliganer är så unga som 13-14 år. Därför kan man anta att den undersökning som brottsförebygganderådet gjorde 1984 inte stämmer idag utan att medelåldern i dag är något lägre.

I Andersson och Radmanns undersökning lyfte de fram att bland annat förändrade familjeförhållanden ligger bakom denna ökning. De hävdade att brister i kärnfamiljen och förhållandet mellan far och son försämrats vilket i sin tur lett till att ungdomarna söker sig till andra manliga förebilder i t. ex media.⁷⁸ Här ser jag en stark koppling till min egen undersökning som visade att media i form av böcker och filmer ligger bakom delar av den huliganökning som successivt skett i landet. Min informant hävdade bestämt att de huliganfilmer och böcker som producerats de senaste åren har påverkat och inspirerat

---

⁷⁶ Andersson, Torbjörn & Aage Radmann (1998:124-128) *Från gentleman till huligan*, Brutus Östlings bokförlag Symposion AB.

⁷⁷ Ahlberg, Jan i Pettersson, Tove (2002:50-51) *Tre perspektiv på brottsliga nätverk*, Akademitryck.

⁷⁸ Andersson, Torbjörn & Aage Radmann (1998:112-113) *Från gentleman till huligan*, Brutus Östlings bokförlag Symposion AB.

många ungdomar och kanske gett dem nya manliga förebilder som gett en negativ inverkan på dem. Jag ser även en teoretisk koppling med den tyska forskaren Ralf Bohnsacks resultat där han framhäver att dåliga uppväxtförhållanden påverkar och formar ungdomars huliganbeteende. Han menar att brist på kommunikation kan leda till att ungdomarna utvecklar en kollektiv aktionism, vilket menas att ungdomarna gör saker för att få uppmärksamhet, ett exempel på det kan vara olika former av fotbollshuliganism.⁷⁹ Denna kollektiva aktionism kopplar jag till Connells maskulinitetsteori där han lyfter fram att ungdomar ofta utövar våld för att bevisa sin maskulinitet och för att få uppmärksamhet och bevisa att de duger.⁸⁰ Anders Green förklarade i sin forskning att ungdomarna lockas till olika babyfirmor som är det lägsta skiktet inom firmagrupperingarna. Där får ungdomarna visa framfötterna genom att visa klass och duglighet för att sedan kunna avancera till den riktiga firman.⁸¹ Detta fenomen kopplar jag till Connells maskulinitetsteori som jag använder mig av i min undersökning. Connell menar att maskuliniteten inte är statisk utan ständigt förändras, vilket leder till att medlemmarna i de olika grupperingarna kan förflyttas beroende på deras beteende. I dessa grupper är det enligt Connell viktigt att ta fram sin manlighet och inte visa några tecken på femininitet som t. ex feighet. Våld är ett sätt för dessa människor att visa sin maskulinitet och därför kan det bli stökigt under fotbollsmatcher då ungdomarna vill hävda sig och visa att de duger och för att kunna avancera inom firman.⁸² Jag kopplar även detta beteende till Brännbergs psykopathuliganism som menar att ungdomarna strävar efter uppmärksamhet och visa att de duger. Denna form av huliganism kan leda till kraftiga otillåtna överträdelser på arenan som t. ex inkastade föremål mot domare eller spelare⁸³.

Resultaten från min undersökning visade även på att en bidragande faktor till huliganismen är fotbollen i sig och de starka känslor som sporten förmedlar, och som uppstår under matcherna. Mina informanter förklarade att många har problem att hantera

---

⁷⁹ Bohnsack, Ralf i Andersson, Torbjörn & Aage Radmann (1998:127-128) *Från gentleman till huligan*, Brutus Östlings bokförlag Symposion AB.

⁸⁰ Connell, R.W (1999:95-108) *Maskuliniteter*, Bokförlaget Daidalos AB.

⁸¹ Green, Anders (2006: 18-19) *Ert Jobb- Vår hobby*. Kriminologiska institutionen, Växjö universitet.

⁸² Connell, R.W (1999:95-108) *Maskuliniteter*, Bokförlaget Daidalos AB.

⁸³ Brännberg, Tore (1997:11-23) *Våldet och glädjen*. SISU Idrottsböcker Stockholm.

sina känslor under matcherna vilket ofta leder till otillåtna överträdelser då de lever ut sina känslor. Det kan t. ex handla om inkastade föremål vid ett felaktigt domslut eller vandalism av stolar mm efter en förlust. Denna form av huliganism som mina informanter lyfte fram i min undersökning kopplar jag samman med den resultatrelaterade huliganismen som brännberg beskriver i sin forskning.

Min undersökning visade även att alkoholen kan vara skadlig för fotbollskulturen och indirekt ligga bakom ökningen av fotbollshuliganismen. Jag ser både skillnader och likheter med mitt resultat och Lalanders forskning. Hans undersökning lyfter precis som min fram att alkoholen kan vara skadlig, då den bland annat kan användas för att kompensera feighet och för att plocka fram ett mod. Men hans studie skiljer sig också från min då han även påstår att alkoholen har en positiv effekt då den även fungerar som en viktig kugge för sammanhållning och gemenskap inom supporterulturen.⁸⁴

Samtliga av mina informanter menar att fotbollshuliganismens utveckling de senaste åren har satt sina spår och påverkat den svenska fotbollskulturen. Tre av mina informanter hävdar att den nyutvecklade huliganismen enbart haft en negativ påverkan på fotbollskulturen medan en av mina informanter anser att den även gett en del positiva effekter. Min informant Kristian hävdade att den förändrade fotbollshuliganismen har medfört att stora delar av publikbråken som tidigare utspelade sig på och runt arenan har minskat drastiskt. Detta eftersom firmorna håller bråken långt borta från arenorna och allmänheten. Men resten av mina informanter ansåg att fotbollshuliganismen enbart påverkat fotbollskulturen negativt. Mina informanter lyfte fram och förklarade att huliganismen medfört att det sportsliga påverkas negativt. På grund av oroligheterna som utspelar sig på arenorna får klubbarna höga bötesbelopp, pengar som istället kunde användas för att driva verksamheten framåt istället.

I min undersökning så lyfte även mina informanter fram att huliganismen idag sprider rädsla och skräck. Det har medfört att många föräldrar inte längre vågar ta med sina barn

---

⁸⁴ Lalander, Philip(1998:273-276) *Anden i flaskan*. Brutus Östlings bokförlag Symposition AB.

på vissa matcher, och folk som tvingas lämna arenan i förtid för att de inte känner sig trygga.

Fortsatt forskning

Om jag skulle få möjlighet att forska vidare inom fotbollshuliganismen hade jag tyckt det varit intressant att titta på åtgärder och hur man ska jobba för att få bort huliganismen från fotbollsarenorna. Jag tycker det hade varit intressant att studera hur de arbetar med detta i andra länder och sedan jämföra detta med Sverige.

Käll och litteraturförteckning

Otryckta källor

Intervju med ”Peter” 2012-03-21

Intervju med ”Camilla” 2012-03-21

Intervju med ”Kristian” 2012-03-22

Intervju med ”Bengt” 2012-03-22

Litteratur

Andersson, Torbjörn (2002). *Kung fotboll: den svenska fotbollens kulturhistoria från 1800-talets slut till 1950*. Stockholm/Stehag: Symposion AB

Andersson, Torbjörn & Radmann, Aage (1998) *Från gentleman till huligan, Brutus Östlings bokförlag Symposion AB*

Bryman, Alan & Bell, Emma (2011), *Företagsekonomiska forskningsmetoder*. Liber AB

Chester, Mark (2003) *Naughty*, Milo Books Ltd, Wrea Green.

Connell, R.W (1999) *Maskuliniteter*, Bokförlaget Daidalos AB

Dalen, Monica, (2007). *Intervju som metod*. Gleerups Utbildning AB

Deogan, Tommy (2011) *Män om våld*, Om svenska huliganer. Scandbook AB, Falun

Eriksson, L.T & Wiedersheim, Paul, F (2001). *Att utreda, forska och rapportera*. Liber ekonomi: Malmö

Hansson, Lars & Thor, Malin (2006). *Muntlig historia*. Lund: Studentlitteratur AB

Green, Anders (2006) *Ert Jobb- Vår hobby*, Kriminologiska institutionen, Växjö universitet.

Grönhagen Anders, Stolt Åke & Wallin Bengt m.fl. (1997) *Våldet och glädjen*, SISU Idrottsböcker

Hagström, Magnus, Johansson, Peter & Jurell, Carl (2010) *Va för jävla pack är ni?*
Berättelsen om Stockholms fotbollsklackar. Tryck: Norhaven A/S Viborg

Havelund, Jonas, Joern, Lise & Rasmussen, Kristian (2010) *Fotboll och huliganism i Skandinavien*, Media tryck Lund.

Lalander, Philip (1998) *Anden I flaskan*, Brutus Östlings bokförlag Symposion AB

Lalander, Philip & Johansson, Thomas (2007) *Ungdomsgrupper i teori och praktik*, Lund: studentlitteratur AB

Pettersson, Tove (2002) *Tre perspektiv på brottsliga nätverk*, Akademitryck Edsbruk 2002

Thomasson, Helene (2002) *Reflexiva intervjuer*. Lund: Studentlitteratur.

Thompson, Paul, (1980). *Det förgångnas röst*. Axlings Tryckeri AB, Södertälje

Internetkällor

<http://www.aftonbladet.se/sportbladet/article11496060.ab> (Tillgänglig 2012-03-25)

Brottsförebyggande rådet (2008:20) *Strategier mot fotbollsrelaterade ordningsstörningar*
http://www.bra.se/download/18.cba82f7130f475a2f180007401/2008_20_fotbollsrelaterade_ordningsstorningar.pdf (Tillgänglig 2012-05-20)

Bilaga 1

Intervjufrågor:

- På vilket sätt anser du att fotbollshuliganismen har förändrats i Sverige sedan 1990-talet?
  - På vilket sätt visar fotbollshuliganismen sig idag?
  - Vad tror du ligger bakom utvecklingen av huliganismen?
  - På vilket sätt har den förändrade fotbollshuliganismen kommit att påverka vår svenska fotbollskultur?
  - Vilka negativa/positiva konsekvenser anser du att den förändrade fotbollshuliganismen har medfört?
- Dessa frågor låg till grund för intervjun, men sedan ställde jag även följdfrågor utefter vad jag fick för svar av mina informanter.